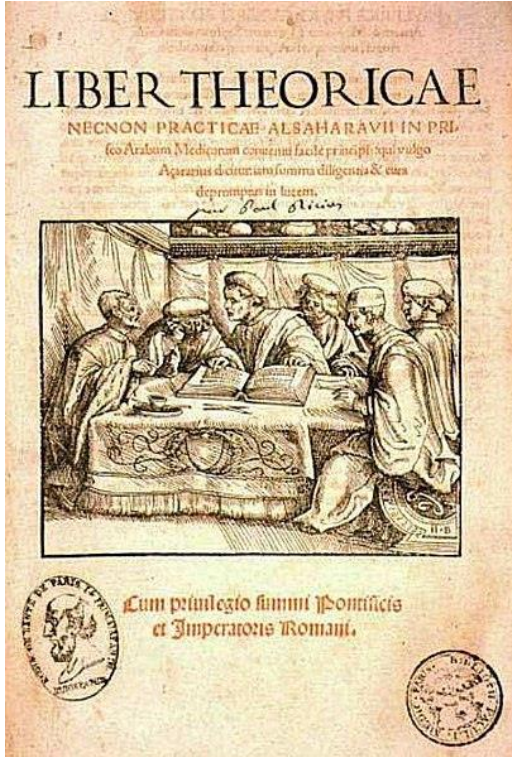

CERRAHİNİN ATASI EL ZEHRAVİ: KİTABI 500 YIL KULLANILDI

Abbasiler; Orta Doğu'daki Emevi hanedanına son verdikten sonra Emevi sülalesinden Halife Hişam'ın torunu Abdurrahman, İspanya'nın güneyinde Müslümanların yönettiği Endülüs'e gitti. Abdurrahman, oradaki Müslüman topluluğunun desteğini alarak 756 yılında kendisini Endülüs emiri ilan etti. Endülüs'te, Halife II. Hakem döneminde; tıp, eczacılık, kimya ve mimarlık alanları çok gelişti. Endülüs kısa sürede Avrupa'nın bilim merkezi oldu. El Zehravi, Endülüs-Cordoba'da 936'da doğdu ve tüm eğitimini orada aldı. Emevi Devleti'nin oluşturduğu bilimsel ortam, Zehravi'nin iyi bir tıp eğitimi almasını sağladı. Zehravi, kısa sürede Avrupalı cerrahların çok saygı duyduğu bir doktor oldu. Zehravi'nin tıp alanında öne çıkması, onun II. Hakem tarafından saray doktoru olarak tayin edilmesini sağladı. Asıl adı Ebu'l Kasım Halef ibn Abbas ez-Zehravi'dir ama Avrupalılar tarafından Abulcasis olarak anılır. Cerrahi bilim dalının Avrupa'da gelişmesi, onun kitabının Latince'ye çevrilmesi sayesinde gerçekleşti. Yaşamı hakkında fazla bilgi olmayan Zehravi'nin adı; ölümünden sonra ilk kez ünlü düşünür İbn Hazm'ın kitabında, Endülüs'ün en büyük tıp doktoru olarak yer aldı.

**Kitab al Tasrif'in 30. cildinin
1541'de basılan Latince tercümesi**

Kitab al-Tasrif adlı eseri 500 yıl kullanıldı

El Zehravi'nin 30 ciltten oluşan Kitab al-Tasrif adlı kitabı, Orta Çağ'da dünya cerrahi tarihine yapılmış en büyük katkı olarak kabul ediliyor. Kitab al-Tasrif ve İbn-i Sina'nın "el Kanun f'it Tıb" adlı kitabı, tıp alanında Avrupa'da en uzun süre kullanılmış olan kitaplardır. Her iki kitap, 500 yıl boyunca Avrupa üniversitelerinde ders kitabı olarak okutuldu. Zehravi'nin kitabının 30'uncu cildi, cerrahi alanında o dönemin en modern ve en kapsamlı kitabıydı. Kitapta tanıtılan 200 civarındaki cerrahi aletin bazıları, günümüzde geliştirilmiş formlarıyla kullanılmaktadır. Kitabın cerrahiyle ilgili 30'uncu cildi, ilk kez Toledo'da bilim kitaplarını Arapça'dan Latince'ye çeviren dil uzmanı Gerard of Cremona tarafından Latince'ye çevrildi. Liber Alsaharavi de Cirurgia adıyla Latince'ye tercüme edilen kitap, 1497'de Venedik'te basıldıktan sonra defalarca diğer Avrupa ülkelerinde de basıldı. Kitab al-Tasrif'in 30'uncu cildi, 1600'lere kadar Avrupalı cerrahların en güvenilir kitabıydı. Cerrahlar, ameliyat ipliği olarak hayvan bağırsağından yapılan katgüt kullanmayı Zehravi'nin kitabından öğrendi. Doğum sırasında, günümüzde de kullanılan forseps aletini Zehravi icat etmiş ve detaylarını kitabında anlatmıştı. Kitapta anlatılan dış gebelik konusunu ilk kez Zehravi dile getirmiştir. Genetik hastalıklara dikkat çeken ilk doktor Zehravi'dir. Hemofili hastalığının ve bazı kanser türlerinin genetik olduğunu ilk kez o açıkladı. Kitab al-Tasrif'in ilk iki cildi, 1200'lerin ortasında önce İbranice'ye ardından da Latince'ye çevrildi. İlk iki cilt; 1519'da Güney Almanya'nın Augsburg kentinde, Liber Theoricae nec non Practicae Alsaharavii adıyla basıldı. Kitabın eczacılıkla ilgili olan 28'inci cildi, önce İbranice'ye ve 1200'lerde de Liber Servitoris adı altında Latince'ye çevrildi. El Zehravi, önce Avrupalı cerrahların, sonra diğer ülkelerdeki cerrahların gelişmesini sağladığı için cerrahinin atası olarak anılıyor.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü